

การแปลบทสมาสที่สัมพันธ์กับบทอื่น ๆ

PALldict ๓ ม.ค.๖๗

	สมาสกับ	คำแปล		สมาสกับ	คำแปล
๑. <u>ต ปัจจย</u>	นามนาม		๖. <u>อตติ-นตติ</u>	ภาว ศัพท์	ความที่แห่ง...(ไม่)มีอยู่
๒. <u>ต ปัจจย</u>	<u>กาล</u> ศัพท์	กาลแห่ง...	๗. <u>น ปฏิเสธ</u>	ภาว ศัพท์	ความไม่มี แห่ง...
๓. <u>ต ปัจจย</u>	ภาว ศัพท์	ความที่แห่ง...เป็น...	๘. <u>ยุ ปัจจย ภาวสาธนะ</u>	ภาว ศัพท์	ความเป็นคืออัน...
๔. <u>คุณนาม</u>	ภาว ศัพท์	ความที่แห่ง...เป็น...	๙. <u>ยุ ปัจจย อธิกรณสาธนะ</u>	นามนาม	...เป็นที่...
๕. <u>นามนาม</u>	ภาว ศัพท์	ความเป็นแห่ง...	๑๐. <u>คุณนาม</u>	<u>กาล</u> ศัพท์	กาลแห่ง...(เป็น)...

ที่มีใช้ภาวสาธนะ

๑. ต ปัจจย + นามนาม

กัตตา: ผู้ทำ, กรรม: ผู้ถูกทำ, นามนาม: ในหัวข้อนี้ หมายถึงนามนามอื่นนอกจากกัตตาหรือกรรม

	กิริยา-กัตตา	แปลโดยพยัญชนะ	แปลโดยอรรถ
อกัมม. (กัตตฺวาจาก)	<u>นิสินนตเถโร</u>	<u>พระเถระผู้นั่งแล้ว</u>	<u>พระเถระผู้นั่งแล้ว</u> วิ. บุพ. กัม.

ตัวอย่าง #๑

- นิฏฐิตกิจจํ กิจอันสำเร็จแล้ว
- ฐิตอคคิ ทิสฺวา เห็นแล้ว ซึ่งไฟอันตั้งอยู่แล้ว
- อาคตภิกขุ ปมฺมุสฺสิตฺวา ลืมนั่งแล้ว ซึ่งภิกษุผู้มาแล้ว ท.

กัตตา^๖ กิริยา-นามนาม

อกัมม. (กัตตฺวาจาก)	<u>เถรสฺส</u>	<u>นิสินนตฺฐานํ</u>	<u>ที่- แห่งพระเถระ -นั่งแล้ว</u>	<u>ที่ที่พระเถระนั่ง(แล้ว)</u> วิ. บุพ. กัม.
---------------------	---------------	---------------------	-----------------------------------	--

กัตตา^๗ กิริยา-กรรม

สกัมม. (กัมมฺวาจาก)	<u>มยา</u>	<u>กตฺตกิจจํ</u>	<u>กิจ- อันเรา -ทำแล้ว</u>	<u>กิจที่เราทำ(แล้ว)</u> วิ. บุพ. กัม.
---------------------	------------	------------------	----------------------------	--

- รวมทั้งศัพท์ที่ลง อนีเย ตพฺพ ปัจจย (กรณียกิจจํ กตตพฺพกมฺม ...)

- เลขตัวยก หมายถึง ลำดับวิภัตติ เช่น ^๖ คือฉฐวิภัตติ ^๗ คือตติยวิภัตติ

- คำแปลที่มีขีด (-) คือแปลแทรกบทอื่นเข้ามากลางสมาส แต่เวลาเขียนแปล ไม่ต้องใส่ขีด

ตัวอย่าง #๑ (ต่อ)

อกัมมธาทู (กัตตฺวาจาก)

กัตตา^๖ กิริยา-นามนาม

- ภิกขุณํ อาคตมคฺคํ โอลฺเกสิ แลดูแล้ว ซึ่งหนทาง- แห่งภิกษุ ท. -มาแล้ว
- เถรสฺส ฐิตตฺฐานํ ทิสฺวา เห็นแล้ว ซึ่งที่- แห่งพระเถระ -ยืนแล้ว

สกัมมชาตุ (กัมมวาทก)

กัตตา^๓ กิริยา-กรรม

- อาจารย์เณร วุตตวจนํ อโรเจตวา บอกแล้ว ซึ่งคำ- อันอาจารย์ -กล่าวแล้ว
- ตยา ทินนทานสสุ ผล ผล แห่งทาน- อันท่าน -ให้แล้ว
- มยา ภูตตภตตี ภัตฺร- อันเรา -ฉันแล้ว

๒. ต ปัจจัย +กาล* (กาลแห่ง...)

	กรรม	กัตตา	กิริยา-กาล	แปลโดยพยัญชนะ	แปลโดยอรรถ
อกัมม.		กิจจสฺส	นิฏฐิตกาโล	กาล- แห่งกิจ -สำเร็จแล้ว	กาล/เวลาที่กิจสำเร็จ(แล้ว) (=นิฏฐิตกิจจสฺส กาโล)
กัมม.	กิจจสฺส	มยา	กตกาโล	กาล- แห่งกิจ อันเรา -ทำแล้ว	กาล/เวลาที่เรากิจสำเร็จ(แล้ว) (=มยา กตกิจจสฺส กาโล)

* ศัพท์ที่เกี่ยวกับกาลเวลาอื่นๆ เช่น กาโล เวลา สมโย ขโม ... (ปฏิญฺฐขโม, นิพพตฺตขโม)
มักเป็นสันสกฤตมีวิภัตติ แปลว่า 'ในกาล/ขณะ...' เช่น นิฏฐิตกาเล, กตกาเล, กตเวลาเย, วุตตภฺชเณ ...

ตัวอย่าง #๒

อกัมมชาตุ (กัตตฺวาทก)

กัตตา^๖ กิริยา-กาล

- ตว ปีตุโน ชาตกาเล ในกาล- แห่งบิดา ของเจ้า -เกิดแล้ว
- ตสฺสา (อิตฺถิยา) วิชาตฺวิชาตกาเล ในกาล- (แห่งหญิง) นั้น -คลอดแล้วๆ
- (เสฏฐิธิตฺตฺยา) ปฏิญฺฐกาเล ในกาล- (แห่งธิดาของเศรษฐี) -เข้าไปแล้ว
- หิโย ตว นิขฺขนฺตเวลาเย ในเวลา- แห่งท่าน -ออกไปแล้ว ในวันวาน

สกัมมชาตุ (กัมมวาทก)

กัตตา^๓ กรรม^๖ กิริยา-กาล

- มหาชาลาหิ (รูปสฺส) คหิตกาเล ในกาล- (แห่งรูปนั้น) อันเปลวไฟใหญ่ ท. -จับแล้ว
- (ตุมฺเหหิ) สตฺถุ ขมาปิตกาเล ในกาล- แห่งพระศาสดา (อันท่าน ท.) -ให้ทรงอดโทษแล้ว

ต ปัจจัย สมาสกับ นามนามที่ไม่ใช่ศัพท์เกี่ยวกับเวลา เช่น การณ์ นียาโม ...

สกัมมชาตุ

กัตตา^๓ กรรม^๖ กิริยา-นามนาม

- (มยา) ภตฺตสฺส ภูตฺตการณา เพราะเหตุ- แห่งภัตฺร (อันเรา) -ฉันแล้ว
- ปณฺชิตเณ (ตาปสฺส) นิคฺคหิตการณํ ซึ่งเหตุ- (แห่งดาบส) อันบัณฑิต -ข่มแล้ว
- (มยา วณฺสฺส) พทฺธนียาเมน โดยทำนอง- (แห่งแผล อันเรา) -ผูกแล้ว
- รณฺโณ (ทานสฺส) ทินนนียาเมน โดยทำนอง- (แห่งทาน) อันพระราชา -ถวายแล้ว
(रणฺโณ เป็น ฉัฏฐีอนภิตกัตตา)

๓. ต ปัจจย + ภาว ศัพท์* (ความที่แห่ง...เป็น...)

	กัตตา ^๖	กิริยา-ภาว	แปลโดยพยัญชนะ	แปลโดยอรรถ
อกัมม. (กัตตฺวาจก)	กิจจสฺส	นิฏฐิตภาโว	ความที่- แห่งกิจ - เป็นกิจ สำเร็จแล้ว (=นิฏฐิตกิจจสฺส ภาโว)	ความที่กิจสำเร็จ(แล้ว)

	กรรม ^๖	กัตตา ^๗	กิริยา-ภาว		
สกัมม. (กัมมฺวาจก)	กิจจสฺส	มยา	กตภาโว	ความที่- แห่งกิจ - เป็นกิจ- อันเรา - ทำแล้ว	ความที่เราทำกิจ(แล้ว) (=มยา กตกิจจสฺส ภาโว)

* หรือใช้ ตต ตา ปัจจยัตถิต แทนภาวศัพท์ เช่น กตภาโว, กตตต, กตตฺตา;
มักเป็น ‘เหตุ’ แปลว่า ‘เพราะความที่...’ เช่น กตภาเวน (ตติยา.), กตตฺตา (ปัญจมี.), กตตฺยา (ปัญจมี.)

ตัวอย่าง #๓

อกัมมชาตุ

- ตสฺส (พาหิยสฺส) ปรีนิพฺพุตภาวํ บอกแล้ว ซึ่งความที่- แห่งพาหิยะ นั้น -เป็นผู้ปรีนิพพานแล้ว
- (คพฺภสฺส) ปรีณตตฺตา เพราะความที่- แห่งกรรม - เป็นสภาพแก่รอบแล้ว
- (มม) ปพฺพชิตตฺตา เพราะความที่- แห่งเรา - เป็นผู้บวชแล้ว
- (อตฺตโน) มหฺลลกกกาล (มม) ปพฺพชิตตฺตา เพราะความที่- แห่งเรา - เป็นผู้บวชแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นคนแก่
- หิโย จุสฺสกาลสฺส ปุโรโต คตตฺตา เพราะความที่- แห่งจุลกาล - เป็นผู้ไปแล้ว ช้างหน้า ในวันวาน

สกัมมชาตุ

- (ทานสฺส มยา) ปุพฺเพ อทินฺนภาเวน เพราะความที่- (แห่งทาน) -เป็นทาน- (อันเรา) -ไม่ให้แล้ว ในกาลก่อน
- (ตสฺส กมฺมสฺส) กนิฏฐิปฺุตตสฺส เอกโต กตภาเวน (กนิฏฐิปฺุตตสฺส เป็น ฉฺฐีอนภิตกัตตา)
เพราะความที่- (แห่งกรรมนั้น) -เป็นกรรม- อันบุตรผู้น้อยที่สุด -กระทำแล้ว โดยความเป็นอันเดียวกัน
- (เตน) (ตสฺส ปจฺจยสฺส) ภาตี กตฺวา ลพฺฐภาเวน
เพราะความที่- (แห่งปัจจยนั้น) เป็นปัจจย (อันเขา) -ทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ได้แล้ว

๔. คุณนาม* + ภาว ศัพท์ (ความที่แห่ง...เป็น...)

อตฺตโน	นวกภาโว	ความที่- แห่งตน -เป็นผู้ใหม่	ความที่ตน(เป็นผู้)ใหม่
ตฺยหิ	เสฏฺฐิโน ปุตฺตภาโว	ความที่- แห่งท่าน -เป็นบุตร แห่งเศรษฐี (= ตฺยหิ เสฏฺฐิโนปุตฺตภาโว)	ความที่ท่านเป็นบุตรของเศรษฐี

* รวมทั้งนามนามที่นำมาใช้ดูคุณนาม เช่น ปุตฺต, สามเณร, ปณฺชิต, ราช ...

ตัวอย่าง #๔

- (อตฺตโน) เทวโลกานํ ราชภาเวน เพราะความที่- แห่งตน -เป็นพระราช แห่งเทวโลก ท.
- นวกมฺมสฺส มหนฺตตฺยา เพราะความที่- แห่งนวกกรรม -เป็นของใหญ่

๕. นามนาม (ที่ไม่ใช้ภาวสถานะ) + ภาว ศัพท์ (ความเป็นแห่ง...)

ดูยหฺ	สมณภาโว	ความเป็นแห่งสมณะ ของท่าน	ความเป็นสมณะของท่าน ฉ. ตํป.
-------	---------	--------------------------	-----------------------------

ตัวอย่าง #๕

- เอหิภิกขุภาเวณ ปพฺพชฺชํ นาทาสี ไม่ได้ประทานแล้ว ซึ่งการบวช โดยความเป็นแห่งเอหิภิกขุ
- กิ เม คิหิภาเวณ? ประโยชน์อะไร ด้วยความเป็นแห่งคฤหัสถ์ แก่ท่าน?
ประโยชน์อะไร ของท่าน ด้วยความเป็นแห่งคฤหัสถ์?

๖. อตฺถิ/นตฺถิ + ภาว ศัพท์ (ความที่แห่ง...(ไม่มี)อยู่)

ภิกขุณฺํ	อตฺถิภาโว	ความที่- แห่งภิกษุ ท. -มีอยู่	ความที่ภิกษุมี(อยู่)
ภิกขุณฺํ	นตฺถิภาโว	ความที่- แห่งภิกษุ ท. -ไม่มีอยู่	ความที่ภิกษุไม่มี(อยู่)

๗. น ปฏิสเสถ + ภาว ศัพท์ (ความไม่มี แห่ง...)

ตณฺหาเย	อภาโว	ความไม่มี แห่งตณฺหา	ความไม่มีตณฺหา น.บุพ. กัม.
---------	-------	---------------------	----------------------------

ตัวอย่าง #๗

- โจราณํ อภาเวณ เพราะความไม่มี แห่งโจร ท. เพราะไม่มี(พวก)โจร [โดยอรรถ]

๘. ญ ปัจจยฺย ภาวสถานะ + ภาว ศัพท์ (ความเป็นคืออัน...)

เถรสฺส	วสนภาโว	ความเป็นคืออันอยู่ แห่งพระเถระ	ความที่พระเถระอยู่ อว. บุพ. กัม.
--------	---------	--------------------------------	----------------------------------

- วิ. วสนํ เอว ภาโว วสนภาโว ความเป็นคืออันอยู่

ตัวอย่าง #๘

- ปาทสฺส อโรครณภาเวณ โดยความเป็นคืออันกระทำ- ซึ่งเท้า -ให้เป็นอวัยวะไม่มีโรค (ปาทสฺส เป็น ฌฏฐิ์กัมมะ)

๙. ญ ปัจจยฺย อธิกรณสถานะ + นามนาม (...เป็นที่...)

เถรสฺส	นีสิตนฺฏฐานํ	ที่เป็นที่หนึ่ง แห่งพระเถระ	ที่หนึ่งของพระเถระ วิ. บุพ. กัม.
ตว	วสนกาโล	กาลเป็นที่อยู่ ของเจ้า	กาลที่เจ้าอยู่ วิ. บุพ. กัม.

ตัวอย่าง #๙

- อิมสฺส (ทวารกสฺส) วรฺทนกาเล ในกาลเป็นที่ไหว แห่งเด็กนี้ ในเวลาที่เด็กนี้ไหว [โดยอรรถ]

๑๐. คุณนาม* + กาล (กาลแห่ง...(เป็น)...)

อตฺตโน	สตฺตวสฺสติกกาโล	กาล- แห่งตน (เป็นผู้) -มีกาลฝนเจ็ด	กาล/เวลาที่ตน(มี)อายุได้ ๗ ปี
อตฺตโน	สามเณรกาโล	กาล- แห่งตน -เป็นสามเณร	กาล/เวลาที่ตนเป็นสามเณร
อตฺตโน	มหลฺลกกกาโล	กาล- แห่งตน -เป็นคนแก่	กาล/เวลาที่ตนแก่

* โดยเฉพาะคุณนามที่เป็นวิเศษนะของบุคคลได้ รวมทั้งนามนามที่นำมาใช้ตั้งคุณนาม เช่น สามเณร, ปณฺชิต, ราช ...